



دانشگاه یزد  
دانشکدهٔ زبان و ادبیات  
گروه زبان و ادبیات فارسی

پایان‌نامه

برای دریافت درجهٔ کارشناسی ارشد زبان و ادبیات فارسی

بررسی جایگاه راوی و خواننده در داستانهای پست‌مدرن  
فارسی

استاد راهنما: دکتر یدالله جلالی

استاد مشاور: دکتر مجید پویان

پژوهش و نگارش: هاله کیانی بارفروشی

مهرماه 1391

## تقدیر نامه

سپاس پروردگاری را که انسان را آفرید، آن چنان که وعده داده بود، امید که بار امانت او را، چنان که شایستهٔ انسانیت است، چنان که شایستهٔ نام خلیفهٔ اوست، به پیشگاهش بریم.

تا همیشه، قدردان جناب آقای دکتر یدالله جلالی، راهنمایم در این پایان نامه، که مرا اندیشیدن آموختند، خواهم ماند. همچنین از تلاش‌های ایشان و راهنمایی‌هایشان در نگارش این پایان نامه سپاسگزارم.

از زحمات جناب آقای دکتر مجید پویان که سمت مشاور در این پایان نامه را برعهده داشتند، بسیار متشکرم.

از اساتید گروه زبان و ادبیات فارسی که در مدت تحصیلم در این دانشگاه، یاری فراوانی از دانش و منش بزرگوار آنها کسب کردم، بسیار سپاسگزارم. جناب آقای دکتر الهام بخش، که مشوق و مایهٔ دلگرمی برای ادامهٔ راه بودند، جناب آقای دکتر ملک‌ثابت که جملهٔ ایشان که در مورد آنچه می‌خوانیم، بیندیشیم برای همیشه در ذهنم خواهد ماند، جناب آقای دکتر نجاریان، که مرا دقت و پشتکار آموختند، جناب آقای دکتر دهقانی فیروزآبادی که مرا بیش از پیش به مباحث فلسفی علاقه‌مند کردند و همهٔ استادان محترمی که مرا دانش و بینش آموختند.

## چکیده

رشد تکنولوژی‌های ارتباط جمعی، موجب ارتباطات بیشتر انسانها در سراسر جهان، برخورد اندیشه‌ها و فرهنگ‌ها در سطح جهانی و در نتیجه، ایجاد هویت‌های جمعی و تعاریف جدیدی از «واقعیت»، «دانش»، «زمان» و «مکان» شده است. عصر مدرن که به نظر می‌رسید اندیشه‌های آن برای همیشه بر تاریخ مسلط باشد، به سرعت در حال تبدیل و دگرگونی است. در دهه 1960، در اروپا پایه‌های فلسفه دستخوش تغییراتی شد و در مفاهیم کلی آن، به دیده تردید نگریده شد. پست مدرنیسم، نتیجه‌تردیدهایی است که در مدرنیسم به وجود آمده و در هنر و ادبیات نیز تأثیرات ساختاری و مفهومی بر جای گذاشته است.

ادبیات پست مدرن با ویژگی‌هایی همچون عدم قطعیت، مرگ مؤلف و تولد خواننده، روایت‌های هذیان‌گونه و پریشان، عدم انسجام، اتصال کوتاه و فرجام‌های چندگانه، آثاری متفاوت با اصول پذیرفته شده مدرنیسم را به جهان عرضه کرد. در ایران نیز نویسندگانی در عرصه شعر و داستان، آثاری با ویژگی‌های پسامدرن به وجود آوردند.

در ادبیات داستانی پست مدرن، راوی، جایگاه او و پیچیدگی‌های روایی اهمیت ویژه‌ای می‌یابند. چرخش‌های مداوم زاویه دید در روایت داستان، سیلان روایت، زاویه دید اسکیزوفرنیک، راوی‌های متعدد در یک داستان، از جمله تکنیک‌های روایی ادبیات پسامدرن است. به کارگیری این ویژگی‌ها توسط نویسنده، به واسطه در نظر گرفتن خواننده‌ای است که بتواند این تکنیک‌ها را دریابد و خود را با نویسنده همراه سازد. توجه به نقشی ویژه برای خواننده در ادبیات پسامدرن و نگارش داستان‌هایی با در نظر گرفتن تعامل مستقیم خواننده با متن، همچنین با توجه به این باور که معنای متن نزد نویسنده آن نیست، بلکه متن به تعداد خوانندگان آن، معانی متعددی می‌یابد، صورت می‌گیرد.

بیژن نجدی، ابوتراب خسروی و مصطفی مستور، از جمله نویسندگان پست‌مدرن ادبیات داستانی فارسی به شمار می‌آیند. در این پایان‌نامه، ضمن بررسی ویژگی‌های کلی آثار این

نویسندگان، نشان داده می‌شود که در داستانهای این سه نویسنده "راوی" و "خواننده" اهمیت ویژه‌ای یافته‌اند. استفاده از تکنیک‌های مختلف روایی (همچون راوی‌های متکثر، سیلان روایت، زاویه دید اسکیزوفرونیک و روایت‌های متداخل و هذیان‌گونه) در این داستانها، همراهی و مشارکت "خواننده" را به همراه دارد؛ خواننده‌ای آرمانی، که بتواند خود را به خواننده مجازی که این نویسندگان در هنگام نگارش داستانها در متن آفریده‌اند، نزدیک سازد.

کلمات کلیدی (فارسی و انگلیسی):

داستانهای پست مدرن فارسی، خواننده، راوی، بیژن نجدی، ابوتراب خسروی، مصطفی مستور.

**post-modern Persian stories, reader, narrator, fiction, Bijan Najdi,**

**.Abutorab Khosravi, Mostafa Mastoor**

## پیشگفتار

«اللَّهُمَّ أَخْرِجْنِي مِنَ ظُلُمَاتِ الْوَهْمِ، وَأَكْرِمْنِي بِنُورِ الْقَهْمِ.»

خداوند منان را سپاسگزارم که توفیق پژوهش و تحقیق در ادبیات جاودانه این مرز و بوم را به من ارزانی داشته است.

شهریور ماه 1389 پس از اطلاع از برگزاری همایشی با عنوان «جهانی‌شدن و ادبیات»، به مطالعه و جستجو در مفاهیم جهانی‌شدن و ارتباط آن با ادبیات پرداختم. ضمن مطالعه زمینه‌ها و ویژگی‌های جهانی‌شدن، دریافتم که یکی از نتایج جامعه جهانی، شکل‌گیری پست مدرنیسم است و بدین ترتیب، ضمن کسب راهنمایی از استاد دکتر یدالله جلالی به مطالعه و تحقیق در زمینه پست‌مدرنیسم پرداختم. درک پست مدرنیسم و مفاهیم پیچیده و عمیق آن بسیار دشوار بود؛ ضمن اینکه برخی از کتابهای موجود در این زمینه، متأسفانه ترجمه‌هایی نارسا دارد، که گاه حتی موضوعات را پیچیده‌تر می‌نماید. اما کتابهایی مانند «پست مدرنیسم» اثر گلن وارد و یا «متن‌هایی برگزیده از مدرنیسم تا پست مدرنیسم»، همچنین کتاب‌های ارزشمندی مانند «معمای مدرنیته» اثر بابک احمدی و «نقد ادبی و دموکراسی» اثر حسین پاینده، در این زمینه بسیار راه‌گشا بودند. پس از حدود یک ماه مطالعه صرف بر روی مبانی پست مدرنیسم - و طبعاً مدرنیسم که شناخت دقیق آن راه درکی صحیح از پست مدرنیسم است - به مطالعه در زمینه ویژگی‌های ادبیات پست مدرن و سپس ادبیات و به ویژه شعر پست‌مدرن در ایران پرداختم که حاصل این مطالعات، مقاله‌ای با نام «جهانی‌شدن، پست‌مدرنیسم و غزل پست مدرن» بوده است. در زمان انتخاب موضوع پایان‌نامه، آقای دکتر جلالی ادامه کار در زمینه پست مدرنیسم را پیشنهاد فرمودند. برای کار در زمینه ادبیات داستانی پست مدرن، مجدداً با راهنمایی ایشان مطالعاتی بر روی مبانی پست مدرنیسم انجام دادم و سپس به مطالعه و فیش‌برداری در زمینه ویژگی‌های ادبیات داستانی پست مدرن و همچنین این نوع ادبی در ادبیات داستانی فارسی پرداختم. در زمینه "نقد خواننده محور" منابع بسیار کمی به صورت ترجمه شده وجود داشت که از میان آنها توانستم به یک جمع بندی کلی در این زمینه برسم.

هنگامی که طرح پایان نامه با هماهنگی آقای دکتر جلالی تنظیم می‌شد، بنا بود بخشی با عنوان آثار نویسندگان مورد نظر در نگاه منتقدان در رساله گنجانده شود؛ اما پس از بررسی حجم بسیار وسیعی از مقالاتی که در زمینه آثار بیژن نجدی، ابوتراب خسروی و مصطفی مستور به چاپ رسیده بود، دریافتیم که اکثر این نقدها (به ویژه در زمینه آثار خسروی و مستور) نقدهایی مضمونی هستند که به بررسی محتوای پیچیده آثار خسروی و یا بحث‌های هستی‌شناسانه و معرفت‌شناختی آثار مستور پرداخته‌اند و بدین ترتیب این امکان که آثار سه نویسنده هم از لحاظ محتوایی و هم از لحاظ ساختاری از دیدگاه منتقدان، به بحث و سنجش گذاشته شود، به طور دقیق میسر نبود. به همین دلیل از نقدهای ساختاری و تکنیکی که در زمینه آثار این سه نویسنده، به ویژه در حوزه ادبیات پسامدرن، وجود داشت، در بخش‌های مربوط به نقد روایی و بررسی جایگاه خواننده بهره بردم. از آنجا که در فصل‌های مربوط به تحلیل روایی و بررسی جایگاه راوی در آثار نویسندگان مورد نظر، عناصر روایت از جمله کانون‌های روایی و انواع زاویه دید به کار برده شده است، در فصل چهارم رساله، به بررسی روایت‌شناسی و انواع زاویه دید و کانون‌های روایی پرداخته‌ایم. تفاوت این مبحث با مباحث همانند آن در پایان‌نامه‌های دیگر، این است که تلاش شده تا در بررسی روایت و منظرهای روایی، به ویژگی‌های این عناصر در ادبیات پست مدرن توجه شود و تغییراتی که با ظهور ادبیات پسامدرن در این مباحث ایجاد شده است، مورد بررسی قرار گیرد.

در فصل ششم که به بررسی زندگی و آثار نویسندگان برگزیده در این رساله اختصاص دارد، "ویژگی‌های" آثار این نویسندگان نیز ذکر شده است. ممکن است تصور شود که بیان ویژگی‌های آثار، در این بخش الزامی نبوده است؛ اما در اغلب پایان‌نامه‌هایی که در آن به بررسی آثار نویسندگانی پرداخته شده است، در بخش معرفی آثار، به شرح موضوع داستانها اکتفا می‌شود، در حالی که به عقیده نگارنده، موضوع داستانها مسأله‌ای است که هر فرد با مراجعه به کتاب مورد نظر می‌تواند از آن آگاهی یابد؛ بنابراین از آنجا که با مطالعه در آثار این سه نویسنده و همچنین بررسی نقدهایی که در زمینه آثار آنها موجود بود، به یک جمع‌بندی در زمینه ویژگی‌های کلی آثار آنها رسیده بودم، در فصل ششم به تبیین این ویژگی‌ها پرداختم.

ضمن اینکه مسلماً آگاهی از ویژگی‌های کلی آثار یک نویسنده، از بیان موضوع تک تک داستانهایش سودمندتر خواهد بود و زمینه‌آشنایی عمیق‌تری را با نویسنده فراهم خواهد نمود. همچنین لازم به توضیح است که حجم نقدهای صورت گرفته بر آثار سه نویسنده با یکدیگر متفاوت است، که دلیل عمده آن تفاوت حجم داستانهای سه نویسنده بوده است.

در پایان، همچنان که در آغاز و همیشه، از دکتر یدالله جلالی استاد گرانقدر گروه زبان و ادبیات فارسی، که راهنمایم در نگارش این رساله بودند، کمال تشکر را دارم؛ که ضمن بهره‌مندی از راهنمایی‌های ایشان در نگارش این رساله، در دو سالی که در دانشگاه یزد افتخار کسب دانش را در محضر ایشان داشتم، مرا (مانند همه دانشجویان ادبیات) «بینش ادبی» و «بینش زندگی» آموختند.

از جناب آقای دکتر مجید پویان نیز که زحمت مشاوره پایان نامه را بر عهده داشتند کمال تشکر را دارم.

همچنین از مادر فرهیخته و دانش‌دوستم، که پیگیر نوشته شدن صفحه صفحه این رساله بودند، بسیار سپاسگزارم.

از دوستانم، خانم عاطفه نیکخو و سمیه محمدی نیز به خاطر همدلی و همراهی‌هایشان سپاسگزارم. از سرکار خانم مطهری‌نیا کارشناس محترم تحصیلات تکمیلی و سرکار خانم صابر رئیس دفتر گروه زبان و ادبیات فارسی نیز برای همکاری‌ها و بردباری‌هایشان متشکرم.

هاله کیانی بارفروشی

مهر ماه 91

## فهرست مطالب

عنوان	صفحه
پیشگفتار.....الف	
<b>فصل اول: مبانی تحقیق</b> .....1	
1-1-1-تعریف موضوع.....	2
1-2-1-فرضیه یا سؤالات پژوهشی.....	3
1-3-1-پیشینه تحقیق.....	3
1-4-1-ضرورت، اهداف و فواید تحقیق.....	5
1-5-1-روش و طرح تحقیق.....	6
<b>فصل دوم: پست مدرنیسم در هنر، فلسفه و ادبیات</b> .....7	
1-2-1-پست مدرنیسم.....	8
2-2-ویژگی‌های کلی پست مدرنیسم.....	10
الف) تغییر در مفهوم زمان و مکان.....	10
ب) سلطه تصاویر و تغییر در مفهوم واقعیت.....	11
ج) ترویج فرهنگ مصرف‌گرایی.....	12
د) شک اندیشی.....	12
ه) کثرت‌گرایی.....	14
2-3-2-زمینه‌های ظهور پست مدرنیسم.....	15
2-3-1-1-مدرنیسم.....	15
2-3-1-1-مفاهیم عمده مدرنیسم.....	16
الف) خردگرایی.....	17
ب) افسون‌زدایی.....	18



19	.....ج) انسان‌گرایی
20	.....د) اروپامحوری
20	.....ه) فراروایتها، ایده‌های کلی و جهانشمول
21	.....2-1-3-2 مدرنیسم در بوتهٔ نقد
25	.....2-3-2 جهانی شدن
29	.....4-2 هنر پست مدرن
31	.....1-4-2 ویژگی‌های هنر پست مدرن
36	.....2-4-2 منتقدان هنر پست مدرن
37	.....5-2 چشم‌اندازهای فلسفی پست‌مدرنیسم
37	.....1-5-2 بررسی اندیشه‌های فلاسفهٔ پست‌مدرن
42	.....6-2 ادبیات پسامدرن
42	.....1-6-2 خاستگاه و زمینه‌ها
44	.....1-1-6-2 دادا و سوررئالیسم
49	.....2-6-2 ویژگی‌های ادبیات پسامدرن
49	.....1-2-6-2 تغییر نگرش به مقولهٔ «زبان»
51	.....2-2-6-2 توجه به فرهنگ و ادبیات عامه و نفی نخبه‌گرایی
52	.....3-2-6-2 فراداستان
54	.....4-2-6-2 بینامتنیت
56	.....5-2-6-2 جهان متن
58	.....6-2-6-2 مرگ مؤلف/ عدم اقتدار مؤلف
59	.....7-2-6-2 اتصال کوتاه
60	.....8-2-6-2 بازی‌های زبانی
61	.....9-2-6-2 پایان‌های چندگانه
62	.....10-2-6-2 پردازش شخصیت‌هایی تاریک و مبهم

63	..... (Polyphony) چند صدایی
63	..... از هم گسیختگی
64	..... محوریت و اهمیت ویژه نقش خواننده
65	..... ویژگی‌های محتوایی
<b>66</b>	<b>..... فصل سوم: ادبیات پست مدرن در ایران</b>
67	..... 1-3- ایران و پست مدرنیسم
67	..... 1-1-3- واکنش‌ها نسبت به ورود اندیشه‌های پست‌مدرنیستی در ایران
71	..... 2-1-3- ضرورت بررسی و شناخت پست مدرنیسم
72	..... 3-1-3- امکانات پست مدرنیسم
73	..... 2-3- پست مدرنیسم در شعر فارسی
74	..... 1-2-3- پست مدرنیسم در غزل
74	..... 1-1-2-3- سیر تحول غزل فارسی
76	..... 2-1-2-3- شکل‌گیری غزل نو
78	..... 3-1-2-3- غزل پست مدرن
78	..... الف) ویژگی‌های غزل پست مدرن
81	..... ب) ناهنجاریها، مخالفان، منتقدان غزل پست‌مدرن
83	..... 4-1-2-3- پست مدرنیسم در شعر نو
84	..... الف) سیر تحولات شعر نو
86	..... ب) پست مدرنیسم در شعر نو
87	..... 3-3- پست مدرنیسم در ادبیات داستانی
87	..... 1-3-3- سیر تحولات ادبیات داستانی
89	..... 2-3-3- سه نسل داستان‌نویسی فارسی
93	..... 3-3-3- ادبیات داستانی پست مدرن فارسی

95	4-3-3- ادبیات داستانی پست مدرن در نگاه منتقدان
95	1-4-3-3-1- نگاهی بر نقد ادبی در ایران
95	الف) ویژگی‌های نقد ادبی معاصر
96	الف-1) فقدان جریان نقد پیش برنده در ایران
96	الف-2) کم‌رنگ بودن ویژگی «پذیرش انتقاد» در جامعه
96	الف-3) ضعف آموزش‌های آکادمیک ادبیات در تربیت متخصصان نقد
97	الف-4) تنوع‌ناپذیری نثر دستاوردهای نقد موجود در آثار کلاسیک
97	الف-5) ضعف نقد در حوزه مطبوعات
98	الف-6) صرف بیشترین کوشش نقادانه بر روی تکنیک‌های روز ادبیات
99	الف-7) تفکر ترجمه‌ای در نقد ادبی
101	ب) ادبیات پست مدرن فارسی در نگاه منتقدان
<b>106</b>	<b>فصل چهارم: روایت‌شناسی و راوی</b>
107	1-4- روایت
107	1-1-4- تعاریف
108	2-4- روایت‌شناسی
111	3-4- ویژگی‌های متن روایی
111	1-3-4- پیرنگ
112	2-3-4- پایان بندی
113	3-3-4- کنتراست روایت
113	4-3-4- خرده روایت‌ها و روایت‌های موازی
114	5-3-4- تقطیع
114	4-4- راوی
115	1-4-4- انواع راوی



**139**..... فصل پنجم: خواننده و خوانش متن

- 140..... 1-5- نقد خواننده محور
- 147..... 1-1-5- انواع گرایش‌های نقد خواننده محور
- 147..... الف) نقد واکنش خواننده ذهن‌گرا
- 148..... ب) نظریه واکنش خواننده اجتماعی
- 148..... ج) نظریه واکنش خواننده تعاملی
- 149..... د) نظریه واکنش خواننده روانشناختی
- 149..... ه) سبک‌شناسی عاطفی
- 150..... 2-1-5- پدیدارشناسی
- 151..... 1-2-1-5- ویژگی‌های پدیدارشناسی
- 152..... 2-2-1-5- پدیدارشناسی و نقد ادبی
- 153..... 2-5- خواننده
- 154..... 1-2-5- انواع خواننده
- 154..... الف) خواننده مجازی
- 155..... ب) خواننده تلویحی یا روایت‌شنو
- 155..... ج) خواننده آرمانی
- 156..... 3-5- خواندن و دریافت
- 158..... 4-5- جایگاه خواننده در ادبیات پست‌مدرن

**162**..... فصل ششم: زندگی و آثار نویسندگان برگزیده پست‌مدرن فارسی

- 163..... 1-6- بررسی زندگی و آثار بیژن نجدی
- 163..... 1-1-6- نگاهی به زندگی بیژن نجدی
- 166..... 2-1-6- مروری بر آثار بیژن نجدی
- 167..... 3-1-6- ارزیابی کوتاهی از آثار بیژن نجدی

- 167..... الف) نگاهی اجمالی بر شاعرانگی بیژن نجدی
- 170..... ب) بررسی ویژگی‌های کلی آثار داستانی بیژن نجدی
- 170..... ب-1) شعر گونه بودن
- 171..... ب-2) استفاده از سمبولها و نمادها
- 172..... ب-3) شخصیت بخشی (personification)
- 173..... ب-4) نوآوری و خلاقیت در روایت، راوی و زاویه دید
- 173..... ب-5) محتوا
- 174..... 6-2- بررسی زندگی و آثار ابوتراب خسروی
- 175..... 6-2-1- ویژگی آثار ابوتراب خسروی
- 175..... الف) پست مدرنیسم
- 176..... ب) روایت‌های متداخل و تکثر راوی
- 176..... ج) گروتسک
- 178..... د) شخصیت پردازی
- 180..... ه) فضای متفاوت داستان‌ها
- 181..... و) نقش محوری خواننده
- 182..... 6-3- بررسی زندگی و آثار مصطفی مستور
- 183..... 6-3-1- ویژگی داستانهای مستور
- 183..... الف) معناگرا بودن داستانها
- 184..... ب) ارتباط درونی داستانها
- 185..... ج) استفاده از تکنیک‌های سینمایی در روایت داستانها
- 188..... فصل هفتم: بررسی جایگاه «راوی» در داستانهای سه نویسنده برگزیده**
- 189..... 7-1- بررسی جایگاه راوی در داستانهای بیژن نجدی
- 189..... 7-1-1- داستان ناتمام A-B

- 189.....الف) خلاصه داستان.....
- 190.....ب) ویژگی‌های روایی.....
- 190.....-تکثر راوی.....
- 190.....-حضور نویسنده در داستان (اتصال کوتاه).....
- 190.....-ایجاد توهم واقعیت و برهم زدن آن.....
- 191.....-چرخش در زاویه دید.....
- 192.....2-1-7- یک سرخپوست در آستارا.....
- 192.....الف) خلاصه داستان.....
- 193.....ب) ویژگی‌های روایی.....
- 193.....- سیلان روایت.....
- 193.....- قطع روایت بدون بازگشت دوباره به مسیر اصلی.....
- 194.....- چرخش در زاویه دید.....
- 195.....3-1-7- آرنایرمان و دشنه و کلمات در بازوی من.....
- 195.....الف) خلاصه داستان.....
- 195.....ب) ویژگی‌های روایی.....
- 195.....- خود ارجاع بودن روایت داستان.....
- 196.....- قطعه قطعه بودن روایت.....
- 198.....4-1-7- بیگناهان.....
- 198.....الف) خلاصه داستان.....
- 198.....ب) ویژگی‌های روایی.....
- 198.....- روایت در روایت.....
- 199.....-تغییر کانون روایت.....
- 200.....5-1-7- دوباره از همان خیابان‌ها.....
- 200.....الف) خلاصه داستان.....

- 201.....(ب) ویژگی‌های روایی
- 201.....- چرخش در زاویه دید
- 202.....- فراداستان
- 203.....6-1-7- مرثیه‌ای برای چمن
- 203.....(الف) خلاصه داستان
- 203.....(ب) ویژگی‌های روایی
- 203.....- تغییرات بدون قرینه کانون‌های روایی
- 204.....- روایت در روایت
- 205.....7-1-7- استخری پر از کابوس
- 205.....(الف) خلاصه داستان
- 206.....(ب) ویژگی‌های روایی
- 206.....- سیلان روایت
- 206.....- روایت متداخل
- 207.....8-1-7- روز اسبریزی
- 207.....(الف) خلاصه داستان
- 208.....(ب) ویژگی‌های روایی
- 208.....- تکثر راوی
- 208.....- چرخش در زاویه دید
- 209.....- تداخل روایت‌ها
- 209.....9-1-7- تاریکی در پوتین
- 209.....(الف) خلاصه داستان
- 210.....(ب) ویژگی‌های روایی
- 210.....- زمان پریشی روایت
- 211.....-سیلان روایت



- 212..... 2-7- بررسی جایگاه راوی در داستانهای ابوتراب خسروی
- 212..... 1-2-7- مینیاتورها
- 212..... الف) خلاصه داستان
- 213..... ب) ویژگی‌های روایی
- 213..... -زمان پریشی روایت
- 214..... - تکه تکه بودن روایت
- 215..... 2-2-7- پلکان
- 215..... الف) خلاصه داستان
- 215..... ب) ویژگی‌های روایی
- 215..... - فراداستان
- 215..... -حضور نویسنده
- 216..... -عدم اقتدار مؤلف
- 216..... - روایت در روایت
- 218..... 3-2-7- یعقوب یعقوب
- 218..... الف) خلاصه داستان
- 218..... ب) ویژگی‌های روایی
- 218..... - زمان پریشی روایت
- 219..... - تداخل روایتها
- 223..... 4-2-7- تربیع پیکر
- 223..... الف) خلاصه داستان
- 223..... ب) ویژگی‌های روایی
- 223..... - تکثر راوی
- 225..... - زمان پریشی
- 225..... - قطعه قطعه بودن روایت

- 226.....5-2-7- مرثیه‌ای برای ژاله و قاتلش.....
- 226..... الف) خلاصه داستان.....
- 226..... ب) ویژگی‌های روایی.....
- 226..... - روایت «خود ارجاع» و فراداستانی.....
- 227..... - دایره وار بودن روایت و تکرار آن در خود.....
- 227..... - شکل‌گیری فرجام داستان در بستر روایت.....
- 229.....6-2-7- دیوان سومنات.....
- 229..... الف) خلاصه داستان.....
- 230..... ب) ویژگی‌های روایی.....
- 230.....-بینامتنیت.....
- 231..... - تکرر راوی.....
- 232.....7-2-7- اسفار کاتبان.....
- 232..... الف) خلاصه داستان.....
- 233..... ب) ویژگی‌های روایی.....
- 233..... - تکرر راوی.....
- 233.....-چند زمانی.....
- 235.....-قطعه قطعه بودن روایت.....
- 236.....8-2-7- پیک‌نیک.....
- 236..... الف) خلاصه داستان.....
- 237..... ب) ویژگی‌های روایی.....
- 237..... - تکرر راوی.....
- 238..... - زاویه دید اسکیزوفرنیک.....
- 239.....9-2-7- داستان ویران.....
- 239..... الف) خلاصه داستان.....

- 240..... (ب) ویژگی‌های روایی
- 240..... - فراداستان
- 241..... - کمرنگ بودن نقش عنصر «طرح» در داستان
- 243..... 10-2-7-رود راوی
- 243..... الف) خلاصه داستان
- 244..... (ب) ویژگی‌های روایی
- 244..... - روایت در روایت
- 251..... - مرکزیت زدایی
- 252..... - تکثر راوی
- 254..... -زنجیره‌ای از ارجاعها
- 255..... 3-7- بررسی جایگاه راوی در داستانهای مصطفی مستور
- 255..... 1-3-7- من دانای کل هستم
- 255..... الف) خلاصه داستان
- 256..... (ب) ویژگیهای روایی
- 256..... - فراداستان
- 257..... - روایتی درباره روایت
- 257..... - ایجاد توهم واقعیت و برهم زدن آن
- 258..... - چرخش در زاویه دید
- 258..... 2-3-7- سه گزارش کوتاه درباره نوید و نگار
- 258..... الف) خلاصه داستان
- 259..... (ب) ویژگی‌های روایی
- 259..... -تکثر راوی
- 267..... -روایت متداخل
- 268..... نتیجه گیری از بررسی جایگاه راوی در آثار سه نویسنده

**فصل هشتم: بررسی جایگاه خواننده در آثار نویسندگان پست‌مدرن برگزیده ..... 271**

- 1-8- بررسی جایگاه خواننده در داستانهای بیژن نجدی ..... 273
- 1-1-8- سرخپوستی در قهوه‌خانه آستارا ..... 273
- 2-1-8- آرنایرمان و دشنه و کلمات در بازوی من ..... 275
- 3-1-8- بی‌گناهان ..... 277
- 4-1-8- دوباره از همان خیابان‌ها ..... 277
- 5-1-8- مرثیه‌ای برای چمن ..... 279
- 6-1-8- استخری پر از کابوس ..... 280
- 7-1-8- روز اسبریزی ..... 281
- 8-1-8- تاریکی در پوتین ..... 282
- 2-8- بررسی جایگاه خواننده در آثار ابوتراب خسروی ..... 284
- 1-2-8- مینیاتورها ..... 284
- 2-2-8- پلکان ..... 286
- 3-2-8- یعقوب یعقوب ..... 288
- 4-2-8- تربیع پیکر ..... 289
- 5-2-8- مرثیه‌ای برای ژاله و قاتلش ..... 292
- 6-2-8- دیوان سومنات ..... 294
- 7-2-8- پیک‌نیک ..... 295
- 8-2-8- داستان ویران ..... 298
- 9-2-8- اسفار کاتبان ..... 300
- 10-2-8- رود راوی ..... 302
- 3-8- بررسی جایگاه خواننده در آثار مصطفی مستور ..... 306
- 1-3-8- من دانای کل هستم ..... 306